

ЕВРОПЕЙСКИ ИЗБОРИ 2019: ПРОЦЕДУРИТЕ СА ИЗЯСНЕНИ, ДА ЗАПОЧНЕ ДЕБАТЪТ!

ЛИНКА ТОНЕВА

25 юни 2018 г.

Една сянка придобива все по-ясни очертания в европейските институции през последните месеци – сянката на предстоящите избори за Европейски парламент 2019, до които остава по-малко от година. Но ако годината преди европейските избори традиционно се характеризира с изостряне на политически противопоставяния, този път за повишаването на градус на политическия дебат в европейските институции имаше още един фактор:

За пръв път от години насам бяха направени няколко много съществени предложения за промени в процедурните правила, свързани с изборите за ЕП. Всъщност, в голяма степен тези промени останаха далеч от центъра на публичния дебат, особено у нас. Това донякъде е обяснимо – това не са теми, които лесно могат да бъдат преведени на езика на ежедневните грижи на гражданите, както, например, двойният стандарт

при храните или качеството на въздуха, който дишаме. Но пък предлаганите промени имат директен ефект върху качеството на европейската демокрация и затова заслужават внимание.

На първо място, в контекста на подготовката за приближаващия Брекзит, въпросът за **състава на Европейския парламент**, тоест за броя места в него и тяхното разпределение, излезе рязко на преден план. Значителна част от политическите семейства в ЕП се обединиха около виждането, че Брекзит е добра възможност за намаляване на броя на евродепутатите. Същевременно, обаче, бе важно да се гарантира, че нито една страна няма да загуби места (и съответно дялово влияние) в бъдещия парламент на ЕС, защото не би го приела.

Съществено бе също да се използва възможността държавите, които в момента не са достатъчно добре представени, да получат част от местата на Обединеното кралство, когато то напусне ЕС.

Целта е да се постигне по-справедливо представителство в Европейския парламент на гражданите, които той представлява. Задачата не е никак лесна – става дума за постигане на перфектен баланс между а) справедливост на разпределението, б) обективност на принципите, които то следва и в) съответствие с договорите на ЕС.

Трудността се увеличава, трето, и от още една иновация. Комисията по конституционни въпроси на ЕП (която е отговорна за изработването на доклад, който да бъде основа за бъдещото решение за състава на ЕП по специална законодателна процедура между Съвета и ЕП), използва удачния момент на преразпределяне на бъдещите оваканти от Обединеното кралство места, за да предложи още една, наистина далеч отиваща, промяна. Тя засяга фундаментални за ЕС измерения на политическото представителство – т.нар. транснационални листи, за които европейските граждани да имат право да гласуват в рамките на целия ЕС. Става дума за създаване на европейски избиращи район от територията на целия ЕС и конкуриране на европейските политически партии за него чрез листи от кандидати от най-малко 7 държави-членки. Целта на иновацията е да направи европейските избори „по-европейски“ (тъй като до момента те в голяма степен остават затворени в отделните 27 национални дебати), да насърчи транс-европейска политическа дискусия и да допринесе за едно истинско европейско публично пространство за партийно-политически дебат.

След продължителни дискусии в европейските институции и сред европейските политически семейства, в крайна сметка предложението за избирането на определен брой евродепутати от транс-европейска избираща листа беше отхвърлено от пленарната зала, тъй като не получи достатъчна подкрепа от евродепутатите. Останалите предложения обаче бяха приети (и се очаква съвсем скоро да има окончателно решение

на Европейския съвет по тях) – броят на евродепутатите ще бъде намален от 751 на 705, без никоя държава членка да губи места, представителността в ЕП ще бъде пропорционална, отговаряща на демографските реалности в страните от Съюза, а бъдещите оваканти места ще бъдат използвани за следващи разширявания на ЕС или за бъдещо въвеждане на транснационалните листи.

Паралелно с темата за състава на ЕП, през изминалите месеци в центъра на политическите дискусии по институционални въпроси бе и темата за **електоралната реформа на ЕП**. Парадоксално, предвид динамиката на законодателните процеси в ЕС, а също и огромната, качествена промяна в мащаба на ЕС, както и на ролята на Парламента в него, но актът за избиране на членовете на ЕП датира от ...1976 г.! (с въведени незначителни промени оттогава насам).

Трудността по промяната му произтича отчасти от сложната правна уредба - Договорът за функциониране на ЕС дава на Европейския парламент правото на инициатива за реформиране на европейското избиращо право и на изготвяне на предложения с тази цел. Тези предложения трябва да бъдат одобрени, първо, от Съвета с единодушие и, второ, от страните членки, в съответствие с конституционните им разпоредби. През 2015 г. ЕП предприе стъпки за реформа на изборните процедури и представи официално предложение. Сред по-важните промени, които парламентът предложи, бяха: въвеждане на възможности за гласуване по електронен път, по пощата и чрез Интернет; въвеждане на задължителни прагове за по-големите страни-членки; въвеждане на единен срок за представяне на кандидатите - не по-малко от 3 седмици преди датата на изборите; въвеждане на възможности за гласуване на всички европейски граждани в трети страни; въвеждане на т.нар. водещи кандидати (Spitzenkandidaten), които да бъдат предложенията на партиите за

председател на Европейската комисия. Ключово предложение в проекта бе и създаването на трансграничен европейски избирателен район, в който списъците с кандидати се оглавяват от кандидата на съответното политическо семейство за председател на Европейската комисия – идея, залегнала и в предложението за състава на ЕП.

Тези предложения на Парламента срещаха в продължение на месеци, дори години, нееднозначен прием сред държавите-членки, тъй като за повечето от тях един или друг аспект на предлаганата реформа бе в противоречие с национален интерес или конституционно-правна традиция. Най-оспорваната тема, без съмнение, бе предложението за въвеждане на водещи кандидати, както и въпросът за транснационалните листи – от една страна, най-приоритетни за ЕП, а от друга – най-проблемни за страните-членки. Към това следва да се добави и традиционното разбиране на страните-членки, че – по принцип – изборното законодателство е въпрос, който следва да се решава на национално ниво.

В резултат от активни политически дебати в ЕП и между ЕП и Съвета на ЕС, както и от работата на няколко поредни ротационни председателства (холандско, словашко, малтийско, естонско), преди седмици бе намерен възможният баланс между различните интереси и Съветът на ЕС прие пакет от промени на база на предложенията на ЕП. Макар да не бе постигнато съгласие по всички аспекти на реформата, все пак изборният закон получи шанс да се приспособи поне отчасти към новите реалности.

Възприетите от Съвета промени включват минималния срок за представяне на кандидати, изборните прагове, възможността за въвеждане на електронно, интернет гласуване и гласуване по пощата, мерки за избягване на двойното гласуване, възможност за уреждане на гласуването в трети страни и др.

След 2 години и половина преговори в Съвета на ЕС, постигнатото заслужава внимание, още повече имайки предвид, че то е прието една година преди предстоящите избори, което отговаря на добрите демократични стандарти за промяна в електоралните правила. За да влязат в сила, обаче, разпоредбите трябва да бъдат одобрени финално от ЕП в пленарна зала и да бъдат ратифицирани от националните парламенти. Дали това ще се случи достатъчно бързо, за да бъдат приложени за изборите за ЕП през 2019 г. е въпрос с множество неизвестни, но той не би трябвало да омаловажава постигнатото, защото сближаването на изборните правила всъщност създава предпоставки изборите за ЕП да станат едновременно и малко по-европейски, и малко по-близки до гражданите на Съюза.

Европейското измерение на политическия процес в ЕС е в сърцевината на още една реформа от последните месеци. Съветът и Европейският парламент като съ-законодатели постигнаха съгласие в рамките на обикновената законодателна процедура за промяна в сега действащите правила относно **статута и финансирането на европейските политически партии и фондации**. Реформата има две ключови задачи – да гарантира, че европейско финансиране ще получават партии с ясно европейско измерение и да ограничи злоупотребите с финансови средства от ЕС, като същевременно направи финансирането по-пропорционално на представителството на партиите в ЕП.

Промяната идва в отговор на злоупотребите като създаването на европейски политически партии, спонсориращи от малка група партии и физически лица, с основната цел да се получат средства от Съюза. В бъдеще само партии, а не физически лица, ще могат да спонсорираат създаването на европейски политически партии, а спонсорирането на няколко европейски партии се забранява. С това се цели да се сложи край на

членството в множество партии и създаването на псевдо-партии, които се финансират главно от отделни членове. Правилата са в отговор и на гражданското недоволство след разкритията, че антиевропейски крайни партии, включващи в редиците си и нео-нацисти (например Алианса за мир и свобода, АРФ), са получили финансиране от ЕП в размер на 400 000 евро. В този контекст новата регулация стъпва на много тънък лед и търси добре премерен баланс – да противодейства на антидемократични и антиевропейски идеологии, без обаче да нарушава политическата независимост и автономност на политическите формации и фондации и да подкопава политическия плурализъм в ЕС и, в частност, в ЕП.

Промените вече са факт и влизат в сила тъкмо навреме, когато партиите и фондациите в ЕС кандидатстват за финансиране за следващата бюджетна година, а и навреме преди предстоящите кампании за изборите за ЕП.

А впрочем, **датата на следващите избори** също вече е фиксирана – 23-26 май 2019 г., след решение на Съвета на ЕС от месец март 2018 г. Това далеч не е просто технически въпрос, защото съгласно споменатия вече електорален акт от 1976 г. избори за ЕП се провеждат по правило в периода 6-9 юни и промяната на тези дати изисква единодушие в Съвета. След съгласуване с ЕП и сложни преговори сред страните-членки, единодушие за промяна на датата бе постигнато. Взетото достатъчно рано решение на Съвета ще позволи националните изборни администрации да разполагат с време за добра подготовка на изборния процес, а на участниците в него – да планират по-добре кампаниите си.

Всяко от изброените решения има важно значение за европейската представителна демокрация – и в съдържателен, и в чисто процедурен план. А взети заедно, те са ключови за предстоящата кампания за избори за ЕП 2019, която е решаваща за това

какъв облик ще има бъдещият ЕП, а оттам - и бъдещите европейски политики.

Затова си заслужава да се отчита, че всички тези решения бяха финализирани по време на **Българското председателство на Съвета на ЕС**. Мобилизирайки експертизата си, за да обедини страните-членки около своите компромисни текстове и основавайки се на постигнатото при предходните председателства, работили по тези теми, Българското председателство постигна напредък в решителната фаза и допринесе за приключване на работата по всички въпроси, свързани с предстоящите избори за ЕП догодина. С това на практика то „разчисти терена“ от процедурните въпроси и детайли и освободи пространство за същинското в предстоящите кампании – за дебата върху политиките. И така – да влезе истинският собствено (партийно-) политически дебат!